

Atf (cite). SIR DÜNDAR, Ayşe Nur, VAROL ÖCAL, Senem. (2026) Dijital İletişimde Ses Olaylarının Yazımsal Temsili ve Yeni Bir Terminoloji Önerisi, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi, II. Uluslararası Dil Araştırmaları Sempozyumu Özel Sayısı (Türkçe Sesbilgisi Terminolojisi)*, 2, 588-607. doi: <https://doi.org/10.48147/dada.2004404>

Dijital İletişimde Ses Olaylarının Yazımsal Temsili ve Yeni Bir Terminoloji Önerisi¹

Orthographic Representation Of Phonetic Phenomena In Digital Communication And A Proposal For New Terminology

Ayşe Nur SIR DÜNDAR² Senem VAROL ÖCAL³

Özet

Dijital iletişim ortamları (WhatsApp, X, anlık mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya platformları), yazı ile konuşma dili arasındaki sınırları yeniden şekillendiren hibrit bir dil katmanı oluşturur. Bu dijital ortamlarda kullanıcılar, konuşma diline özgü hız, vurgu, tonlama ve duygusal bütünü yazıya aktarabilmek için yazım kurallarını bilinçli biçimde esnetir; böylece yazılı metinlere konuşma hissi kazandıran yeni ifade biçimleri ortaya çıkar. Bu bağlamda “tmm, slm, ztn” vb. ünlülerin yazıda gösterilmemesine dayalı kısaltmalar ile “hayırrr, eveet, gidiyoor” vb. harf yinlemeleri, dijital iletişimde ses özelliklerinin yazı düzleminde temsil edilmesine yönelik kullanımlara örnek teşkil eder. Bu kullanımlar, geleneksel ses olayları terminolojisiyle tam olarak açıklanamayan sistematik bir yazımsal mantığı gösterir.

Bu çalışma, dijital Türkçede görülen yazım farklılıklarının rastlantısal hatalar olmadığını; fonetikleşme, ortografik ekonomi ve grafem uzatma yoluyla bilinçli stratejiler sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Bu çalışmada sosyal medya ve mesajlaşma verileri içerik analiziyle incelenmiş ve ses olaylarının yazımsal temsilleri gruplandırılmıştır. Araştırmanın neticesinde ünlülerin bilinçli olarak elenmesi, görsel vurgu üretimi ve ses taklidi niteliğindeki yazım biçimlerinin mevcut terminolojiyle açıklamada yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Bu ses olaylarının karşılanması hususunda “İskelet Yazım”, “Yazımsal Kaynaşma”, “Yazımsal Vurgu” terimleri önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dijital iletişim, Ses olayları, Yazı dili, Fonetikleşme, dijital Türkçe

Abstract

Digital communication environments (WhatsApp, X, instant messaging applications, and social media platforms) create a hybrid linguistic layer that reshapes the boundaries between written and spoken language. In these digital settings, users deliberately relax spelling conventions in order to convey features unique to spoken language—such as speed, emphasis, intonation, and emotional expression—in writing; thus, new forms of expression emerge that give written texts a conversational feel. In this context, abbreviations based on vowel deletion such as “tmm, slm, ztn,” as well as letter repetitions such as “hayırrr, eveet, gidiyoor,” serve as example: These forms demonstrate a systematic orthographic logic that cannot be fully explained through the traditional terminology of phonological processes.

This study argues that the spelling variations observed in Digital Turkish are not random errors; rather, they arise from conscious strategies involving phoneticization, orthographic economy, and grapheme extension. Social media and messaging data were examined through content analysis, and orthographic representations of sound phenomena were categorized. The findings revealed that the deliberate omission of vowels, the production of visual emphasis, and spelling forms characterized by sound imitation cannot be adequately explained using existing terminology. To account for these sound phenomena, the terms “Skeletal Orthography,” “Orthographic Fusion,” and “Orthographic Emphasis” are proposed.

Key Words: Digital communication, Phonetic phenomena, written language, Phonetic rendering, Digital Turkish.

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

¹ Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sözlükbilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından 11-12 Haziran 2026 tarihinde düzenlenen II. Uluslararası Dil Araştırmaları Sempozyumu’nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş hâlidir.

² Prof. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, aysenur.sir@dpu.edu.tr, ORCID 0000-0002-3240-3539.

³ Doktora Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Öğr. Elemanı., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi TÖMER), senemvaroll@icloud.com, ORCID 000-0003-1221-9598.

1. Giriş

Bilgisayar, akıllı telefon vb. teknolojik ürünler vasıtasıyla iletişim üzerine yapılan çalışmalar, dijital ortamda dil kullanımının ne tamamen yazı dili ne de tamamen konuşma dili özellikleri taşıdığını gösterir. Herring, çevrim içi söylemin hibrit bir yapı sergilediğini ve yazımsal farklılaşmaların çoğu zaman işlevsel olduğuna dikkat çeker (2007: 3-5). Baron, dijital iletişimde hız ve ekonomi ilkesi kapsamında yazının konuşmaya yaklaştığını vurgular (2008: 41-45). Crystal, internet dilini kendine ait standartları bulunan bir unsur olduğunu belirterek (2011: 1-3) dijital ortamlarda yazının konuşmaya yaklaşan bir biçime dönüştüğünü ve bu sürecin yeni bir yazılı iletişim türü olduğunu ifade eder (2011: 19-21).

Dijital yazışmalarda ortaya çıkan bu yazımsal değişimleri değerlendirebilmek için öncelikle Türk dil biliminin ses ve yazı ilişkisine dair geleneksel çerçevedeki kuralları başvurmak gereklidir. Türk dilbilgisi çalışmalarının öncü isimlerinden Ergin, Türkçede ses olaylarını “ünlü düşmesi, ünlü türemesi, ünsüz benzeşmesi, kaynaşma vb.” gibi sistematik başlıklar altında ele alır ve bu değişmelerin fonetik zorunluluklardan doğduğunu belirtir (2009: 49-63). Aksan, ses değişmelerinin dil içi işleyişi ve kullanım sıklığı ile bağlantılı olduğunu ifade eder (2007: 45-52). Ancak günümüzde dijitalleşmenin etkisiyle birlikte Türkçede görülen “*ımm*”, “*slm*”, “*ztn*” gibi kullanımlardaki ünlü eksilmeleri, Ergin’in tanımlamış olduğu ses olaylarından o farklı bir yazı düzleminde geliştiği ve ekonomik tercihlere bağlı olarak ortaya çıktığı görülür. Bu durum, Zipf’in “En Az Çaba Yasası” ile açıklanabilir. Zipf, yapmış olduğu deney sonucunda dil kullanıcılarının en az enerji ile en yüksek iletişim verimini hedeflediklerini belirler (1949: 1-5).

Dilde ekonomikleşmeyle oluşmuş unsurların dışında “*hayırrr*”, “*geliyooooor*”, “*şaka muu*” gibi örnekler de mevcuttur. Ancak bunlar, “En Az Çaba Yasası” ile açıklanamaz. Bu tür kullanımların Saussure’ün gösteren-gösterilen ayrımı çerçevesinde yeniden düşünülmesi gerekir. Saussure, yazıyı sesi temsil eden ikincil bir sistem olarak konumlandırır (1916/1983: 66-70). Kress ise çoklu göstergebilim yaklaşımı anlamın yalnızca sözcüklerle değil, grafiksel unsurlarla da üretilebileceğini söyler (2003: 1-6). Buna göre ses, yazı üzerinden yeniden kodlanır. Harf yinlemeleri neticesinde oluşan sözcükler de bir bakıma yeniden kodlanmayı bekleyen sözcüklerdir. Ancak bu yeni anlam katmanları geleneksel ses bilgisi terimleri ile karşılanamaz.

Bugüne kadar yapılan birçok araştırmada genellikle internetin dil üzerine etkileri incelenmiştir. Aktaş ve Şentürk, “Sosyal Medyada Kullanılan Türkçenin Kullanımı Üzerine Nitel bir Çalışma” adlı makalelerinde sosyal medya platformu olan Twitter’da kullanılan dilin deformasyonunu ele almış, özünden ayrılmış bir Türkçenin kullanımını ortaya koymuştur (2014: 415-430). Yaman ve Erdoğan, internet ortamında MSN ve forum kayıtlarından elde edilen bulguları değerlendirmiş, internet ortamında yazı dilinin rastgele ve özensiz olarak kullanıldığı, İngilizce kuralların ve İngilizce kelimelerin Türkçenin yapısını bozduğu ve dilde yozlaşmaya neden olduğunu ortaya koymuşlardır (2007: 237-249). Temur ve Vuruş, “İnternet (Genel Ağ) Ortamında Türkçenin Kullanımına İlişkin Bir Çözümleme” adlı araştırmalarında MSN ve Facebook yazışmalarını incelemiş, internet ortamında kullanılan Türkçenin ses özelliklerinin dikkate alınmadığını, yazım kurallarının ihmal edildiğini, kelime ve cümle

yapılarına uyulmadığını belirlemişlerdir (2009: 232-244). Hithit, “Teknolojinin Gideri: Sanalizasyon! Sanal Dil ve Yansımaları” adlı çalışmasında Whatsapp Messenger gibi sosyal medya platformlarındaki yazışmalarda görülen 127 öğrenciye ait Türk diline dair kullanım yanlışlıkları tespit etmiş ve dil bilincini sanal ortama taşıma hususunda öneriler sunmuştur (2020: 61-62). Oruk, sosyal medya dilinin, Türkçenin geleneksel yapısal kuralları ve söz varlığını ikinci plana ittiğini, bunun da dilde yozlaşma riskini artırdığını savunmuştur (2024: 135-145). Yıldırım ve Tahiroğlu, internetin iletişim biçimleri üzerindeki dönüştürücü etkisine ve bunun Türkçeye yansıyan boyutlarına dikkat çekmiştir (2006: 361-378). Ancak dijital yazışmalarda görülen ünlü eksiltmeleri, ünsüz tekrarları ve kelime sınırlarının belirsizleşmesi gibi ses hadiseleri ve bunların adlandırılması üzerinde yeterince durulmamıştır. Bunlar, çoğunlukla kural dışı yazımlar olarak nitelendirilmiştir. Oysa Türkçede yer alan kısaltma, harf tekrarı vb. dijital yazım biçimleri kurala dayalı bir bozulma değil, yazı ile söz arasında konumlanan hibrit bir iletişim şeklidir. Bu çerçevede söz konusu yazı biçimlerinin tanımlanması gereklidir.

Bu çalışmada, söz konusu yazı alışkanlıkları “İskelet Yazım”, “Yazımsal Vurgu” ve “Yazımsal Kaynaşma” gibi terimlerle tanımlanmış ve nedenleri belirtilmiştir.

2. Kuramsal Çerçeve

2.1. Yazı ve Konuşma Arasındaki İlişki

Aksan, yazı dili ile konuşma dili arasında önemli yapısal ve işlevsel farklar bulunduğunu belirtir. Yazı dilini kendine özgü kuralları ve gelenekleri olan bir unsur olarak değerlendirir. Bu kurallar ve gelenekler bir kenara bırakıldığında yazı dilini konuşma dilinin yazıya geçirilmiş şekli olarak tanımlanabileceğini ifade eder (2007: 86). Buna karşılık konuşma dilinin, yazıyla ilişkisi olmayan ve çeşitli söyleyiş özellikleri taşıyan yönünü de vurgular (2007: 85). Bu nedenle konuşma dili değişime ve çeşitlemeye daha yatkın bir yapıda bulunurken yazı dili geçmişten günümüze değin standartlaşma eğilimi göstermektedir.

Çağımızda modern dil bilim ve söylem çalışmaları, yazının yalnızca konuşmanın yansıması olarak değerlendirilmemesi gerektiğine işaret eder. Özellikle Crytal, konuşma ve yazının farklı iletişim koşulları içerisinde işleyen iki ayrı dil kullanımı olduğunu belirtir. Bu ayrımı da şu şekilde ifade eder. “Konuşma zamana bağlı, dinamik ve geçici bir yapıdır. Yazı, mekâna bağlı, daha durağan ve kalıcı bir iletişim aracıdır. Bununla birlikte konuşma dili tonlama, vurgu ve jest gibi dil dışı göstergelerden yararlanır; yazı dili noktalama, düzen ve görsel yerleşim gibi araçlarla anlam kurar.” (2011: 17–19).

Ong, sözlü ve yazılı kültürler arasındaki farkı vurgulayarak konuşmanın bağlamsal ve etkileşimsel doğasına karşılık yazının analitik ve kalıcı bir bilgi taşıyıcısı olduğunu ifade eder (1982: 31–36). Halliday, konuşma ve yazıyı sadece ortam farkı üzerinden değil, işlevsel dil kullanımı açısından da değerlendirerek yazının daha planlı, konuşmanın daha etkileşimli bir yapı sergilediğini ileri sürer (1989: 9–85).

Dijital iletişim ortamlarında (WhatsApp, X, anlık mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya platformları) bir olay ifade edilirken yazımdaki bu sınırlılığın esnetilmeye başladığı görülür. Nitekim harf uzatma, büyük harf kullanımı, noktalama çoğaltımı ve ses yinelenmesi

gibi biçimler, yazım kurallarını büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Crystal, bu durumu internet dilinde yazının konuşmaya özgü bazı özellikleri taklit etmeye başladığını ve bu durumun yazı ile konuşma arasındaki sınırları bulanıklaştırdığı şeklinde açıklar (2011: 19–20). Böylece yazı yalnızca sözcükleri değil; tonlamayı ve duygusal yoğunluğu da ifade eden bir yapıya dönüşür. Dijital dilde görülen “*hayır*” ya da “*hayuuur*” gibi biçimler, yeni bir ses birimi üretmekten ziyade var olan sesin süresini ve şiddetini grafiksel olarak uzatır. Bu durum, geleneksel dilbilgisi kuralları ile tam olarak açıklanamaz. Çünkü dijital iletişimde yazı, sesin birer karşılığı olmaktan ziyade konuşmanın işitsel ve duygusal özelliklerini barından hibrit bir gösterge sistemine dönüşmektedir.

2.2. Dijital Söylem ve Hibritleşme

Yazı ile konuşma arasındaki ayrımlar, dijital iletişim ortamlarında yeniden şekillenerek hibrit bir söylem hâline gelmektedir. Dijital dil ne tamamen yazılı ne de tamamen sözlü olarak değerlendirilebilir. Her iki unsurun da özelliklerini farklı düzeyde bir araya getirerek ara bir iletişim biçimi sunar. Bu hususta Crystal, internet dilinin yazı ve konuşma arasında konumlanan, kendine özgü kuralları bulunan bir kullanım alanı oluştuğunu belirtir (2011: 19–21). Bu hibrit yapı genel olarak şu özellikler etrafında tanımlanabilir;

1. Hız ve ekonomik odaklılık,
2. Eşzamanlılık ve anlık tepki üretimi,
3. Duygusal görünürlük ihtiyacı,
4. Etkileşim temelli yapı (Crystal, 2011: 19–21).

Bu özellikler, dijital iletişimde yazının, yalnızca bilgi aktarma işleviyle sınırlı kalmadığını, kullanıcıların kendilerini ifade ettikleri bir alana dönüştüğünü vurgular. Bu durum, Halliday’ın işlevsel dil kuramıyla da benzerlik gösterir. Halliday’e göre dil yalnızca anlam ileten bir sistem değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin oluşumunu sağlayan ve bunu sürdüren bir araçtır (1989: 15-17). Günümüzde dijital ortamda bu işlev daha görünür hâle gelmeye başlamıştır. Kullanıcılar, yazı aracılığıyla bu ortamlarda samimiyet, mesafe, mizah ve ironi gibi anlam katmanları üretmektedir. Bu nedenle dijital yazışmalar, yazım yanlışları ya da hatalı kullanım olarak değerlendirilmemelidir. Bu durum, toplumsal dil kullanımı ve iletişim bağlamı kapsamında incelenmelidir. Çünkü kullanıcılar, belirli yazım biçimleri aracılığıyla aidiyet, yakınlık ya da mesafe gibi toplumsal anlamlar üretmektedir. Bu yaklaşım, dilin kültürel ve toplumsal boyutuna vurgu yapan Aksan’ın dil anlayışıyla da örtüşmektedir (2007: 64–68).

Dijital söylemin belirleyici unsurlarından biri de dilde ekonomi ilkesinin ön plana çıkmasıdır. Yukarıda bahsi geçtiği gibi Zipf tarafından ortaya konan “En Az Çaba Yasası” (Principle of Least Effort), dijital iletişimde kullanıcıların daha az çabayla daha hızlı iletişim kurma eğilimini açıklayan önemli yaklaşımlardan biridir. Özellikle mobil cihazlar üzerinden gerçekleşen yazışmalarda bu eğilim, “maksimum hız, minimum karakter” anlayışıyla görünür hâle gelmektedir (1949: 1-5). Bu durumda dijital ortamda ortaya çıkan kısaltmalar ve biçimsel değişimler, tesadüfi değil, bilinçli bir ekonomi eğiliminin sonucudur. Örneğin “tamam”

sözcüğünün “tmm” biçiminde yazılması, yalnızca harf eksiltme olarak değil, sözcüğün ses yapısının anlaşılır biçimde koruyan bir kısaltma eylemi olarak düşünülebilir. Bu tür yaklaşım iletişimin hızını arttırırken aynı zamanda anlamın bozulmasına da izin vermez.

2.3. Türkçede Ses Olayları ve Dijitalleşme

Türkçe, eklemeli yapısı ve ses uyumu sistemi nedeniyle konuşma dilinde çeşitli fonolojik süreçler üretir. Ünlü daralması “*geliyor*” → “*geliyo*”, ünsüz yumuşaması “*kitap*” → “*kitabım*”, ünlü düşmesi “*burada*” → “*burda*” ve hece kısalması gibi süreçler, Türkçenin doğal konuşma akışında sıklıkla gözlemlenen ses olaylarıdır (Ergin, 2009: 49–72). Bu tür süreçler, dilin kullanım sırasında ekonomi ve akıcılık ilkeleri doğrultusunda biçimlendiğini göstermektedir.

Aksan, konuşma dilinin yazı diline kıyasla daha hızlı değişen ve gelişen bir yapı sergilediğini; bu değişimde kısa anlatım, vurgu isteği ve söyleyişten kaynaklanan etkenlerin önemli rol oynadığını belirtir. Ona göre konuşma dili, yazıyla ilişkili olmayan ve çeşitli söyleyiş özellikleri taşıyan yönüyle de dilin temelini oluşturur (2007: 85–87). Bu durum, konuşma dilinde ortaya çıkan ses değişimlerinin doğal ve işlevsel süreçler olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Korkmaz, Türkçede ses olaylarının büyük ölçüde söyleyiş kolaylığına bağlı olarak ortaya çıktığını ve özellikle ünlü düşmesi, daralma ve ünsüz değişimleri gibi süreçlerin konuşma dilinde yaygın biçimde görüldüğünü ifade eder (2009: 54–60). Dijital yazıda da, bir tür fonotikleşme eğilimleri sergilemektedir. Ancak bu durum konuşma dilindeki gibi rastlantısal değildir. Aksine belirli kalıplar çerçevesinde tekrar eden dizilimlerin bilinçli olarak oluşturulmasıdır. Örnek olarak “{-yorum}” ekinin “{-yom}”, “{-AcAğım}” ekinin “{-cAm}” biçimine indirgenerek “*geliyorum*” → “*geliyom*”, “*alacağım*” → “*alcam*”, “*gideceğim*” → “*gıtcem*” şeklindeki kullanımlar yaygın ve öngörülebilir bir yazım pratiği hâline gelmiştir. Bu tür örnekler, Türkçede zaten konuşma düzeyinde var olan fonolojik süreçlerin yazıya aktarılması olarak değerlendirilebilir.

Dijital ortamlardaki yazılar, yalnızca kişinin kendi tercihlerinden kaynaklı düzensiz bir kullanım alanı olmaktan çıkarak belirli kurallar çerçevesinde işleyen bir sistem görünümünü sergilemektedir. Bu sistematiklik, dijital Türkçenin kendine özgü bir alt yazı ölçütleri geliştirdiğini düşündürmektedir.

2.4. Yeni Terminoloji ihtiyacı

Dil bilimsel terminoloji çalışmaları, dijital iletişim ortamlarında var olan belirli dil kullanımlarını çoğu zaman yazım yanlış, bozulma veya argo kullanım olarak değerlendirmektedir. Bu olguları bilimsel incelemenin dışında bırakma eğilimi göstermektedir. Oysa dil, sabit bir yapıdan ziyade sürekli değişen, kendini yenilemeye devam eden bir yapıdır. Gelişimlere açıktır. Dil biliminin temel amaçlarından biri de, dili kurallara göre yargılamak değil, onu olduğu gibi incelemektir. Bu bağlamda Saussure’ün dili kendi iç ilişkileri içinde işleyen bir sistem olarak ele alan yaklaşımı (1983: 113–120) ile Labov’un dildeki varyasyonları doğal ve sistematik olgular olarak değerlendiren varyasyoncu dilbilim anlayışı (1972: 126–128), dijital dilin de benzer biçimde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Crystal, internet dilinde var olan yapıların rastgele bozulmalar olarak değerlendirilmemesi gerektiğini vurgular. Çünkü ona göre internet dili kendine özgü kuralları ve kullanım normları olan sistematik örüntülerdir (2011: 3–7). Benzer biçimde Sakallı ve Bahadıroğlu, dijital iletişimde ortaya çıkan “yazarak konuşma” biçiminin yazı ve konuşma arasında yeni bir dilsel alan doğurduğunu belirtir (2018: 133–134). Dolayısıyla dijital iletişimde ortaya çıkan ve süreklilik gösteren yapıların bilimsel olarak incelenebilmesi için yeni kavramsal çerçeveler ve terminolojik araçlara ihtiyaç duyulmaktadır.

3. Terminolojik Tartışma ve Önerilen Seçenekler

Dijital iletişimde ortaya çıkan yazımlar, gelenekselleşmiş ses bilgisi terimleriyle tamamen açıklanamaz. Yeni kullanım biçimlerini karşılayacak birtakım terimlere ihtiyaç vardır. Ancak terim üretimi sırasında bunların kabul görmüş ses olaylarını yeniden adlandırmaktan çok, dijital iletişimde ortaya çıkan yazımsal ve görsel dil kullanımlarını tanımlamayı hedeflediği dikkate alınmalıdır. Yapılan bu çalışmada dijital yazışmalarda görülen yazı temelli ses gösterimlerini açıklamak üzere şu terimler önerilmektedir:

3.1. “Ünlü Kaybı” ve “Harf Eksiltme” Olgusu

Dijital iletişimde, sözcüğün kökündeki ünlülerin tamamının veya bir kısmının atılarak yalnızca ünsüzlerin bırakılarak yazılması sıkça rastlanır. *hyr* (hayır), *mr̥b* (merhaba), *msj* (mesaj), *slm* (selam), *tmm* (tamam), *zmn* (zaman), *ztn* (zaten), vb. örnekler gösterilebilir (Tablo 1). Bu ses olayını ünlü düşmesi ile tanımlamak ne derece doğru olabilir? Buradaki amaç, sesi tamamen ortadan kaldırmak ya da sesin doğal akış içinde kaybolması değildir. Geleneksel ses olaylarında görülen birleşme, aşınma veya söyleyiş kolaylığına bağlı düşmelerden farklı olarak kısaltma ve hızlı algılanabilir hâle getirmektir. Kullanıcı, zihninde sözcüğün ses yapısını korumaya devam etmekte, sadece sözcüğün yazıdaki gösterimini sadeleştirmektedir. Bu sebeple, sözcüklerde rastlanan bu yazımsal durumu açıklamak üzere yeni bir terime ihtiyaç vardır.

Ünlü kaybı ve harf eksiltme olgusu için önerilen terimler şu şekildedir:

Ünsüz Çatısı (Consonantal Framework)

Fonetik İndirgeme (Phonetic Reduction)

İskelet Yazım (Skeletal Writing)

Bu seçenekler arasında en kapsayıcı ve işlevsel terim “İskelet Yazım”dır. Çünkü bu kullanımda kelimenin tamamı yok olmamaktadır. Genellikle kelimedeki yer alan ünsüz harfler korunup görsel olarak tanınabilirliğini sürdürmektedir. Bununla birlikte *aksm* (akşam), *arkdşlar* (arkadaşlar), *dşardayz* (dışarıdayız), *grndğü* (göründüğü), *gbi* (gibi), *kib* (kendine iyi bak) vb. ünlülerin korunduğu örnekler de mevcuttur.

Çalışma kapsamında “Ünsüz Çatısı (Consonantal Framework)” ve “Fonetik İndirgeme (Phonetic Reduction)” gibi terimleri de değerlendirelim. Bunlar, İskelet Yazım’a göre daha sınırlıdır. “Ünsüz Çatısı” terimi, sözcüğün sadece ünsüz yapısını öne çıkartmaktadır. Dijital yazımdaki görsel ve yazımsal boyutu tamamen karşılamamaktadır. Oysa kısaltılmış

yazımlarda amaç yalnızca ünsüzleri korumak değil, iskelet yapıyı korumaktır. Ayrıca sözcüğün yazıdaki tanınabilirliğini sürdürerek ekonomik bir kullanım sağlamaktır. “Fonetik İndirgeme” terimi ise, sesin azalması ya da telaffuzdaki değişimlere vurgu yapmaktır. Ancak dijital ortamdaki bu kullanım gerçek bir ses değişimi değildir. Sözcüğün yazıda sadeleşmesinden ibarettir. Bu nedenle söz konusu terim, dijital iletişimdeki kısaltma mantığını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla “İskelet Yazım” terimi, hem sözcüğün temel yapısının korunması hem de dijital iletişimde görülen görsel-ekonomik yazım biçimini karşılaması bakımından daha uygundur.

Sosyal medya platformlarda “Ünlü Kaybı” ve “Harf Eksiltme” olgusu görülen sözcüklerin yerleşik hâle geldiği kullanımlardan bazıları şu şekildedir:

“*slm nbr?*” (Selam, ne haber?),

“*slm nbr, akşam maç vrmı?*” (Selam, ne haber, akşam maç var mı?),

“*Tmm cnm geliyrm az kldı*” (Tamam canım geliyorum az kaldı),

“*tmm cnm grşrz*” (Tamam canım, görüşürüz),

“*Aynnn öle valla*” (Aynen, öyle valla),

“*Nys snra knşrz kib*” (Neyse sonra konuşuruz, kendine iyi bak),

“*kib dikkat et*” (Kendine iyi bak, dikkat et),

“*ztn gelmicem*” (Zaten gelmeyeceğim),

“*arkdaşlarla dşardayz*” (Arkadaşlarla dışarıdayız).

“*dşrdn grndğü gbi dğl hçbrşy*” (Dışarıdan görüldüğü gibi değil hiçbir şey)

Dijital platformlarda yaygın olarak kullanılan sözcüklerde gözlenen yapılar ve bunların hangi amaçla kullanıldığı şöyle özetlenebilir:

Tablo 1. “İskelet Yazım” (Ünlü Kaybı / Harf Eksiltme) Örnekleri

<i>Standart Yazım</i>	<i>Dijital Kullanım</i>	<i>Gözlenen Yapı</i>	<i>Kullanım Amacı</i>
Arkadaşlar	<i>arkdaşlar</i>	Çoklu ünlü eksiltme	Ekonomik yazım
Ben	<i>bn</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
Bugün	<i>bgn</i>	Ünlü eksiltme	Hız

Devam	<i>dvm</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
Fotoğraf	<i>fto / foto</i>	Ses azaltımı	Hız
Görüşürüz	<i>grşrz</i>	Ünlü eksiltme	Hız
Görüyorum	<i>gryrm</i>	Ünlü eksiltme	Mobil yazım
Herkes	<i>hrks</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
İnşallah	<i>inş</i>	Kök indirgeme	Hızlı iletişim
Kadar	<i>kdr</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
Kardeşim	<i>krdşm</i>	Ünlü eksiltme	Samimi kullanım
Lütfen	<i>ltfn</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
Merhaba	<i>mrhb</i>	Ünlü eksiltme	Hız / ekonomi
Mesaj	<i>msj</i>	Ünlü eksiltme	Dijital alışkanlık
Nasılsın	<i>nslsn</i>	Ünlü eksiltme	Hız
Selam	<i>slm</i>	Ünlü eksiltme	Kısaltma
Tamam	<i>tmm</i>	İç seste ünlü düşmesi	Hız
Tamamdır	<i>tmmdr</i>	Ünlü azaltımı	Hız / pratiklik

Teşekkür	<i>tşk</i>	Ünlü eksiltme	Hızlı iletişim
Yapıyorum	<i>yprm</i>	Ünlü eksiltme	Mobil yazım
Yarın	<i>yrm</i>	Ünlü eksiltme	Hız
Zaten	<i>ztn</i>	Ünlü eksiltme	Görsel sıkıştırma

3.2. “Ses Uzatımı” ve “Vurgu” Olgusu

Ses uzatımı, konuşma dilindeki vurgu ve duygunun dijital iletişimde harf yineleme vasıtasıyla yazıya aktarılmasıdır. *Neee* (şaşkınlık), *çoooook* (derecelendirme ve abartı vurgusu), *hayırrr* (kesin reddetme), *aşırı* (abartılı anlatım) ya da *yaaa gerçekten mi?* (duygusal tepki) vb. örneklerde görüldüğü üzere hem sözcük içindeki seslerin hem de sondaki sesin tekrar edilmesi konuşmadaki süre, vurgu ve tonlama özelliklerinin yazıdaki görsel karşılığıdır. Bu kullanım, standart yazımın sınırlarını genişleterek kullanıcıya duygu, tepki ve söyleyiş biçimini daha güçlü biçimde aktarma imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla sözcüklerde yapılan tekrarlar yalnızca bir harf çoğaltması değil, konuşmadaki ezgi ve duygunun yazıya taşınma biçimi olarak değerlendirilebilir. Ses tekrarlarıyla sağlanan bu ses olayını tanımlamak için şu terimler önerilmektedir:

Görsel Bütün (Visual Prosody)

Grafik Ezgi (Graphic Intonation)

Yazımsal Vurgu (Orthographic Stress)

Güncel Türkçe Sözlük “bütün” terimi “vurgu, ezgi, durak, ulama, ton, uzunluk gibi konuşma diline özgü öğelere verilen ad” biçiminde tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Bu yönüyle bütün, konuşma dilindeki bütün üst sesbirim özelliklerini kapsayan oldukça geniş bir kavramdır. Dijital yazışmalarda ortaya çıkan durum, tam olarak sesin kendisi değildir. Burada kullanıcı, ses etkisini yazı aracılığıyla görünür hâle getirmektedir. Bu sebeple “bütün” terimi, dijital ortamlardaki yazımlar için fazla geniş ve konuşma merkezli kalmaktadır.

Dil bilgisinde konuşmanın tonu, iniş çıkışları ve kelimelerin söylenişindeki müzikal yön için ezgi terimi kullanılabilir. Dijital ortamda konuşma dilindeki ezgi ve tonlama, harfler uzatılarak yazı düzleminde görünür kılınabilir. Ancak “Görsel Ezgi (Graphic Intonation)” terimi, daha çok müzikal bir çağrışım uyandırmaktadır. Sözlükte “ezgi” bir müzik terimi olarak “Belli kurallara göre düzenlenmiş, kulağa hoş gelen ses dizisi; ahenk, haz, nağme, melodi, şanson” (<https://sozluk.gov.tr/>) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda dijital yazışmalardaki vurgu ve duygu aktarımının açıklanmasında “Yazımsal Vurgu”ya göre yeterli olmamaktadır. Çünkü bu terim, dikkati o sözcük üzerine çekme isteği ile ifadenin şiddetini ön plana çıkarmakta; kullanıcının duygu, vurgu ve söyleyiş biçimini yazı üzerinden bilinçli olarak

yansıttığını daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca “Yazımsal Vurgu”, herkesin ilk duyduğunda ne demek istediğini hemen anlayacağı bir terimdir.

“Ses Uzatımı” ve “Vurgu” olgusunun dijital platformlarda kullanım açısından yaygınlaşmış ve yerleşik hâle gelmiş sözcüklerin kullanımı şu şekildedir:

“ayçiçeem” (ayçiçeğim)

“bebeem” (bebeğim)

“Neden her şey üst üste geliyooorrrr?” (Neden her şey üst üste geliyor),

“Şaka muuuu!” (Şaka mı!),

“Offfff artık yeterrrr!” (Of, artık yeter!),

“Aşşşşı güzel olmuşşş!” (Aşırı güzel olmuş.),

“Çooook özledim” (Çok özledim.),

“Hayırrr öyle değil” (Hayır öyle değil.),

“Noluuur sen de bizimle gel.” (Ne olur sen de bizimle gel.).

Dijital platformlarda yazımsal açıdan vurgunun türüne göre sözcüklerin anlamsal ve işlevsel kullanımı şöyle özetlenebilir:

Tablo 2. “Yazımsal Vurgu” (Ses Uzatımı / Harf Tekrarı) Örnekleri

Standart Yazım	Dijital Kullanım	Vurgu Türü	Anlam / İşlev
Abartma	<i>abartmaaa</i>	Ünlü uzatımı	Sitem
Anne	<i>anneeeee</i>	Ünlü uzatımı	Seslenme, vurgu
Aşk	<i>aşkkk</i>	Ünsüz uzatımı	Samimiyet / duygu
Ayçiçeğim	<i>ayçiçeem</i>	Ünlü uzatımı	Samimiyet / duygu
Bayıldım	<i>bayıldım</i>	Ünlü uzatımı	Yoğun duygu
Bebeğim	<i>bebeem</i>	Ünlü uzatımı	Samimiyet / duygu

Bitti	<i>bittiii</i>	Ünlü uzatımı, ünsüz uzatımı	Vurgulu bildirim
Çok	<i>çoooook</i>	Ünlü uzatımı	Derecelendirme
Evet	<i>evveeeet</i>	Ünlü uzatımı	Onaylama, vurgu
Geldim	<i>geldiiim</i>	Ünlü uzatımı	Duygusal vurgu
Güzel	<i>güzellll</i>	Ünsüz uzatımı	Beğeni
Haydi	<i>haydiii</i>	Ünlü uzatımı	Teşvik
Hayır	<i>hayırrr</i>	Ünsüz uzatımı	Kesin reddetme
Ne	<i>neee</i>	Ünlü uzatımı	Şaşkınlık
Nolur	<i>noluuur</i>	Ünlü uzatımı	Rica
Of	<i>offff</i>	Ünsüz uzatımı	Bıkkınlık
Şaka mı	<i>şaka muu</i>	Ünlü uzatımı	İnanamama
Tamam	<i>tamaaam</i>	Ünlü uzatımı	İkna / kabullenme
Teşekkürler	<i>teşekkürlerrr</i>	Ünsüz uzatımı	Samimiyet
Ya	<i>yaaaa</i>	Ünlü uzatımı	Duygusal tepki
Yeter	<i>yeterrr</i>	Ünsüz uzatımı	Tepki

Yok	yokkk	Ünsüz uzatımı	Reddetme
-----	-------	---------------	----------

3.3. “Kelime Birleşmesi” ve “Hız” Olgusu

Geçmiş dönemlerde mektup, haber yazısı gibi yazılı iletişim türlerinde metin üzerinde düşünme ve düzenleme için daha geniş bir zaman bulunurken günümüzde dijital platformlarda yazılı iletişim daha çok hızlı tepki vermeyi ön plana çıkartmaktadır. Bu kullanımın temelinde dijital iletişimin anlık ve hız yapısı bulunmaktadır. Çünkü kullanıcılar, mesajı mümkün olan en kısa sürede gönderme isteğiyle sözcükleri birleştirmeye, kısaltmaya ve sadeleştirmeye yönelmektedir. Sözcükler de bu hız ihtiyacına uygun biçime dönüşmektedir. “*bisi*” (bir şey), “*bidk*” (bir dakika), “*hiçbrşy*” (hiçbir şey) vb. (Tablo 3) örneklerde kelimelerin birbirine yaklaşarak daha kısa ve hızlı yazılabilir biçimlere dönüştüğü dikkat çekmektedir. Bu durumu tanımlamak için şu terimler önerilebilir:

Dijital Büzülme (Digital Contraction)

Yazımsal Kaynaşma (Orthographic Coalescence)

İşlevsel Daralma (Functional Shrinkage)

Türkçede “büzülme”, çoğunlukla iki ünlü arasında kalan bir ünsüzün zayıflaması ya da düşmesiyle ortaya çıkan ve yüzey yapıda ünlü-ünlü temasına yol açan bir ses olayı olarak tanımlanır (Erdem Nas, 2020: 239-247). Karaağaç’a göre “büzüşme” (contraction) ya da hece kaynaşması şeklinde de adlandırılan bu ses hadisesi, aslında bir sözde yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yan yana bulunan iki sözden birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır (Karaağaç, 2020 : 69). Daha çok söz birleşmelerinde görülen bu durum yazı dilinde “*kahve altı* → *kahvaltı*”, “*ne asıl* → *nasıl*”, “*ne erse ne* → *nesenen* → *nesne*”, “*ne için* → *niçin*”, “*sütlü aş* → *sütlaç*” gibi sözcüklerde görülmektedir. Böler de, konuşma dili ve ağızlarda bu durumu “*biliyom* < *biliyorum*”, “*alcam* < *alacağım*”, “*gelcem* < *geleceğim*”, “*naber* < *ne haber*”, “*napcam* < *ne yapacağım*”, “*noldu ne oldu*”, “*napıyon* < *ne yapıyorsun*” (Böler,) gibi sözcüklerde görüldüğünü ifade eder. Konuşma dilinde görülen bu ses olaylarıyla sosyal medya ortamlarında da sıklıkla karşılaşmaktadır Özellikle kullanım dijital platformlarda yaygınlaşarak yerleşik hâle gelmiş örneklerden bazıları da şu şekildedir:

“*nbr napıyon*” (Ne haber, ne yapıyorsun?),

“*nys snra knşrz*” (Neyse, sonra konuşuruz.),

“*napcam bilmiyom*” (Ne yapacağım bilmiyorum.),

“*gelcem bekle*” (Geleceğim, bekle.),

“*noldu yine*” (Ne oldu yine.).

Ancak dijital iletişimde “*bisi < bir şey*”, “*bidk < bir dakika*”, “*hiçbrşy < hiçbir şey*”, “*tmmı < tamam mı*” gibi örnekler de mevcuttur. Çok hızlı yazma ve ekonomik iletişim amacıyla ön plana çıkan bu tür yazımlar geleneksel büzülmenin dışındadır. Bu durumda sözcüklerin birleşerek yeni bir yazı biçimi oluşturmasını “büzülme” terimi ile karşılamak üzere “Dijital büzülme” terimini kullanmak ne derece doğru olur? Bunu sorgulamak gerekir.

İşlevsel Daralma (Functional Shrinkage) terimine gelince daha çok bir dil biriminin kullanım alanının azalması veya görev bakımından sınırlanması düşüncesini çağrıştırmaktadır. Fakat dijital iletişimde kelimenin işlevi ortadan kalkmamakta, aynı anlam ve iletişim görevi daha kısa bir biçimde sürdürülmektedir. Bu sebeple söz konusu terim, olgunun yapısal yönünü açıklamakta yetersiz kalmaktadır. “Yazımsal Kaynaşma” terimi ise, iki farklı dilsel birimin yani sözcüklerin yeni ve hibrit bir yapı oluşturmak üzere birbirine eklemlendiğini sesbilimsel açıdan daha doğru ve kapsamlı biçimde ifade etmektedir. “Kelime Birleşmesi” ve “Hız” olgusunun dijital platformlarda yaygın hâle gelerek kullanılan örneklerden bazıları da şunlardır:

“*Bidaha geç kalma olur mu?*” (Bir daha geç kalma olur mu?),

“*Bu film iimi sence?*” (Bu film iyi mi sence?),

“*Biara kahve içelim.*” (Bir ara kahve içelim.),

“*O bugün gelmez heralde.*” (O bugün gelmez herhâlde),

“*Nasıyani, sınav iptal mi oldu?*” (Nasıl yani sınav iptal mi oldu?),

“*Öledilmi, sen de gelmiyor musun?*” (Öyle değil mi, sen de gelmiyor musun?),

“*Herşy yolunda merak etme.*” (Her şey yolunda merak etme.),

“*Yardımanın için saol.*” (Yardımanın için sağ ol.),

“*Ben yatıyorum, iigler.*” (Ben yatıyorum, iyi geceler.),

Örneklerde de görüldüğü gibi iki farklı dil birimi birbiriyle kaynaşmakta, bu kaynaşma sırasında da bazı sesler erimekte, yani kaybolmaktadır. *nys* (neyse), *nsl* (nasıl), *nbr* (ne haber), gibi sözcüklerde de bu tür bir kaynaşma görülmesine rağmen iskelet yazıma gidilmiştir. Bu tür yazım biçimi için ayrı bir terim kullanmak lazım. Tespit edilen örnekler ise iskelet yazımının dışında farklı bir yazım biçimine sahiptir.

Dijital platformlarda yaygın olarak kullanılan sözcüklerde gözlenen yapılar ve bunların hangi işlevle kullanıldığı şöyle özetlenebilir:

Tablo 3. “Yazımsal Kaynaşma” (Kelime Birleşmesi / Dijital Büzülme)

Standart Yazım	Dijital Kullanım	Gözlenen Yapı	İşlev
Bir ara	<i>biara</i>	Kelime birleştirme	Yazım ekonomisi

Bir dakika	<i>bidk</i>	Kısaltma ve ses düşmesi	Hızlı yazma
Bir daha	<i>bidaha</i>	Kelime birleştirme	Yazım ekonomisi
Bir şey	<i>bisi</i>	Ses temelli yazım	Konuşma diline yaklaştırma
Her şey	<i>herşy</i>	Ses düşmesi ve birleştirme	Yazım ekonomisi
Herhâlde	<i>heralde</i>	Ses temelli yazım	Konuşma diline yaklaştırma
Hiçbir şey	<i>hiçbişy</i>	Ses düşmesi ve kısaltma	Hızlı yazma
İyi mi	<i>iimi</i>	Kelime birleştirme	Yazım ekonomisi
Nasıl yani	<i>nasıyani</i>	Kelime birleştirme	Hızlı yazma
Öyle değil mi	<i>öledilmi</i>	Kelime birleştirme	Yazım ekonomisi
Sağ ol	<i>saol</i>	Kelime birleştirme	Yazım ekonomisi
Şimdi değil	<i>şmdiil</i>	Ses düşmesi ve birleşme	Yazım ekonomisi
Tamam mı	<i>tmmu</i>	Ses düşmesi ve birleşme	Hızlı yazma

4. Sonuç

Sosyal mecralarda olan sınırlı karakter sayısı nedeni ile insanlar kendilerini kısaltmalarla daha etkili ve hızlı ifade etmeye başlamışlardır. Dijital iletişim ortamlarında sıklıkla görülen "nasılsın" yerine "nslsn", "merhaba" ve "selam" yerine "slm" ya da "mr̂b" yazmak, "çok" yerine "çookk" gibi yazım biçimleri Türkçenin ses yapısının bozulduğunu ya da yozlaştığını ifade etmez. Bu durum daha çok, dilin değişen iletişim ortamlarına uyum sağlama biçimi olarak değerlendirilmelidir. Sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamalarında görülen bu yazım biçimleri tesadüfî ya da düzensiz kullanımlar değildir. Aksine, belirli ihtiyaçlar doğrultusunda zamanla yaygınlaşan ve kullanıcılar arasında benimsenen yazım

alışkanlıklardır. Bu yazım alışkanlıklarının ortaya çıkmasında insanların daha kolay ve zahmetsiz olanı tercih etme eğiliminin yanı sıra duygu ve düşünceleri daha rahat ifade etme isteği de etkili olmaktadır. Duyguları daha rahat ve kolay bir şekilde ifade etme yöntemlerinden biridir. Özellikle hızlı yazma isteği, pratiklik, duygu aktarımı ve vurgu ihtiyacı kullanıcıları standart yazımın dışına çıkan farklı kullanımlara yönlendirmektedir. Buna rağmen iletişimde ciddi bir anlam karmaşası oluşmamaktadır. Çünkü kullanıcılar, bu kısaltılmış ve dönüştürülmüş biçimleri büyük ölçüde ortak bir anlam çerçevesinde anlayabilmektedir. Bu durum, dijital yazımın tamamen düzensiz bir alan olmadığını; kendi içinde belirli örüntüler geliştiren bir iletişim pratiğine dönüştüğünü göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen örnekler, dijital iletişimde ortaya çıkan yazım biçimlerinin farklı işlevlere sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmada yapılan sınıflandırmada bu kullanımların temel olarak eksiltme, uzatma ve kaynaşma biçiminde ortaya çıktığı belirlenmiştir. Tablolarda sınıflandırılan örnekler değerlendirildiğinde bu biçimlerin yalnızca standart yazımdan sapma olarak ele alınamayacağı, her grubun kendi içinde farklı bir iletişimsel amaca hizmet ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda dijital ortamdaki söz konusu kullanımların açıklanması amacıyla “İskelet Yazım”, “Yazımsal Vurgu” ve “Yazımsal Kaynaşma” terimleri önerilmiştir.

İncelenen örneklerin ilk grubunu oluşturan “*slm*”, “*tmm*”, “*ztn*”, “*arkdşlar*”, “*mrb*” ve “*msj*” gibi biçimlerde sözcüğün bazı harflerinin, özellikle de ünlülerinin yazıda gösterilmediği görülmektedir. Buna rağmen sözcüğün tanınmasını sağlayan temel harf yapısı korunmakta ve kullanıcı, eksiltilmiş biçim üzerinden sözcüğü anlamlandırabilmektedir. Bu örnekler çalışma kapsamında “İskelet Yazım” terimiyle karşılanmıştır. Tablolarda yer alan örnekler, bu kullanımın temelinde hız, pratiklik, yazım ekonomisi ve karakter tasarrufu gibi etkenlerin bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla burada konuşma dilinde gerçekleşen gerçek bir ses düşmesinden ziyade sözcüğün yazıdaki gösteriminin bilinçli olarak sadeleştirilmesi söz konusudur. Bu ayrım, geleneksel ses bilgisi terminolojisinin dijital yazıdaki bu tür kullanımları açıklamakta neden tek başına yeterli olmadığını da ortaya koymaktadır.

Araştırmada belirlenen ikinci kullanım biçimi, harflerin tekrarlanması yoluyla konuşma dilindeki vurgu, tonlama ve duygusal yoğunluğun yazıya aktarılmasıdır. “*hayırrr*”, “*çooooook*”, “*eveeeeet*”, “*bayıldım*”, “*güzelllll*”, “*anneeeee*” ve “*noluuur*” gibi örneklerde amaç, daha az harf kullanarak hızlı yazmak değildir. Aksine kullanıcı, standart yazımda gerekli olmayan harfleri bilinçli biçimde yineleyerek yazıyı genişletmektedir. Bu nedenle söz konusu kullanımlar “En Az Çaba Yasası” çerçevesinde değerlendirilen kısaltmalardan ayrılmaktadır. Çalışmada “Yazımsal Vurgu” olarak adlandırılan bu kullanım biçiminin sitem, seslenme, samimiyet, yoğunlaştırma, onaylama ve duygusal vurgu gibi farklı işlevler üstlenebildiği görülmüştür. Bu bulgu, dijital iletişimde harf yinelemesinin rastlantısal bir yazım tercihi olmadığını, konuşma dilindeki bürünsel özelliklerin yazı düzleminde görünür hâle getirilmesini sağlayan işlevsel bir araç olduğunu göstermektedir.

Çalışmada belirlenen diğer kullanım biçimi ise sözcüklerin hız ve pratiklik amacıyla birleşmesi ve sözcük sınırlarının yazı düzleminde ortadan kalkmasıdır. “*nbr*”, “*nys*”, “*bisi*”, “*bidk*” ve “*hiçbrşy*” gibi kullanımlarda farklı sözcük veya yapıların yazı içerisinde kaynaşarak

yeni bir görünüm kazandığı görülmektedir. Bu tür örnekler çalışma kapsamında “Yazımsal Kaynaşma” terimiyle karşılanmıştır. Tablolarda sınıflandırılan bu örnekler, dijital iletişimde ekonomikleşmenin yalnızca sözcük içerisindeki harflerin eksiltilmesiyle sınırlı olmadığını, sözcükler arasındaki sınırların da ortadan kaldırılabilindiğini göstermektedir. Böylece dijital yazıda hız ve pratiklik ihtiyacının farklı düzeylerde yazımsal dönüşümlere yol açabildiği anlaşılmaktadır.

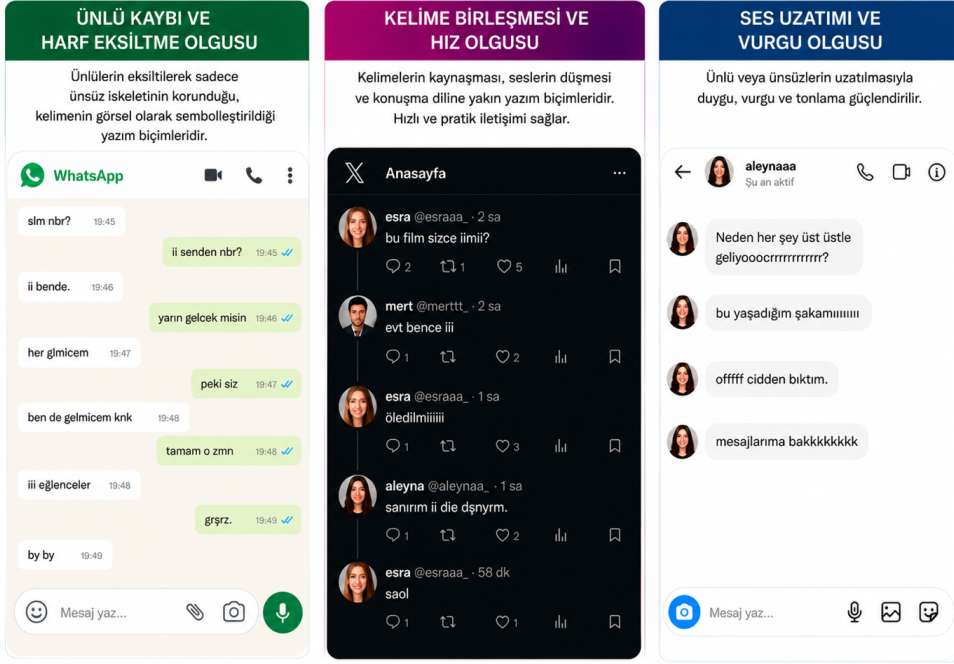
Bu üç kullanım biçiminin birlikte değerlendirilmesi, dijital iletişimde görülen yazım farklılıklarının tek bir nedene bağlanamayacağını ortaya koymaktadır. “İskelet Yazım” ve “Yazımsal Kaynaşma” örneklerinde hız, pratiklik ve ekonomikleşme daha belirgin durumdayken “Yazımsal Vurgu” örneklerinde duygu, tonlama ve vurgu aktarımı ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla dijital yazıda bir taraftan yazının mümkün olduğunca kısaltıldığı, diğer taraftan ise iletişimsel ve duygusal ihtiyaçlar doğrultusunda bilinçli olarak uzatıldığı iki farklı eğilim bulunmaktadır. Bu karşıt görünüm, dijital iletişimin kendine özgü yapısını ortaya koyması bakımından önemlidir. Kullanıcı, iletişimsel ihtiyacına bağlı olarak kimi zaman harfleri eksiltmekte, kimi zaman harfleri yinelemekte, kimi zaman da sözcük sınırlarını ortadan kaldırmaktadır. Buna rağmen iletişimde ciddi bir anlam karmaşasının oluşmaması, bu biçimlerin kullanıcılar tarafından büyük ölçüde ortak bir anlam çerçevesinde anlaşılabilindiğini göstermektedir.

İncelenen örneklerde görülen diğer bir husus, geleneksel ses bilgisi kurallarının dijital iletişimde ortaya çıkan yazım biçimlerini açıklamakta her zaman yeterli olmadığıdır. Zira klasik ses bilgisi terimleri daha çok konuşma dilindeki akustik ve fonetik süreçlere dayanmaktadır. Oysa dijital iletişimde ses, yazıya farklı yollarla aktarılmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında önerilen “İskelet Yazım”, “Yazımsal Vurgu” ve “Yazımsal Kaynaşma” kavramlarının, dijital Türkçede görülen yeni ifade biçimlerini açıklamak için işlevsel bir çerçeve sunmaktadır.

Dijital ortamlarda kullanılan Türkçe, yazı ile konuşma arasında yer alan karma bir dil bilgisel alan oluşturmaktadır. Bu kullanım şekli, her ne kadar var olan yazım kurallarının dışına çıksa da kendi içinde belirli bir düzen ve kullanım alışkanlığı barındırmaktadır. Bu nedenle dijital ortamlardaki dil kullanımını “yazım yanlışı” ya da “dil bozulması” biçiminde değerlendirmemek gerekir. Burada ortaya çıkan yapı, günümüz iletişim kültürünün oluşturduğu yeni bir anlatım biçimine işaret etmektedir. Türkçenin dijital kullanım durumunu açıklayabilmek için hem kavramsal hem de terminolojik açıdan daha geniş bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Böylece yaşayan dilde ortaya çıkan yeni kullanım alanları daha ölçünlü bir şekilde değerlendirilebilir.

Ekler:

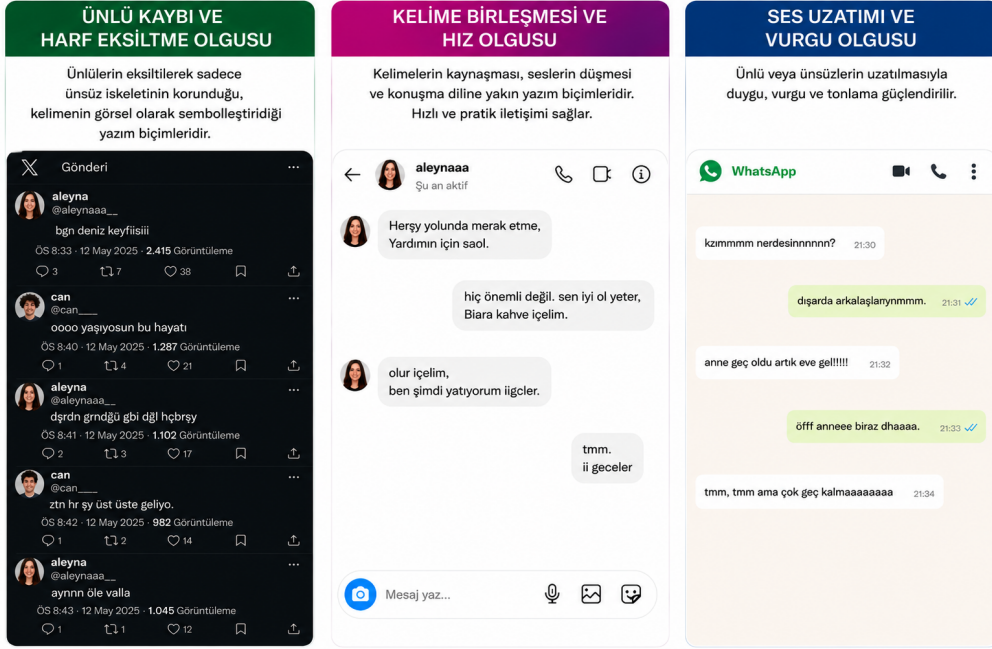
Görsel 1. Ünlü Kaybı ve Harf Eksilme Olgusu, Ses Uzatım ve Vurgu Olgusu, Kelime Birleştirme ve Hız Olgusu (WhatsApp, X, Instagram)

Görsel 2. Ünlü Kaybı ve Harf Eksilme Olgusu, Ses Uzatım ve Vurgu Olgusu, Kelime Birleştirme ve Hız Olgusu (Instagram WhatsApp, X,)

Görsel 3. Ünlü Kaybı ve Harf Eksilme Olgusu, Ses Uzatım ve Vurgu Olgusu, Kelime Birleştirme ve Hız Olgusu (X, Instagram, WhatsApp)

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı % 50, Yazar 2'nin makaleye katkısı %. 50'dir.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makalenin yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)* (5. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aktaş, E., Şentürk, L. (2014). Sosyal Medyada Türkçenin Kullanımı Üzerine Nitel Bir Araştırma. *VI. Uluslararası Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Kurultayı*, Niğde.

Avcı, N, ve Topçu, D. (2021). Sosyal medya, dil ve edebiyat. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 5-26.

Baron, N. (2008). *Always on: Language in an online and mobile world*. Oxford University Press.

Crystal, D. (2011). *Internet linguistics: A student guide*. Routledge.

Erdem Nas, G. (2020). Ünlüler ile ilgili kuramlar çerçevesinde Türkçedeki ünlüler. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 237-252.

Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım.

Halliday, M. A. K. (1989). *Spoken and Written Language*. Oxford: Oxford University Press.

Herring, S. C. (2007). A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet*, 4.

Hithit, M. (2020). Teknolojinin Gideri: Sanalizasyon! Sanal Dil ve Yansımaları. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 57-73.

Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age*, London: Routledge.

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Patterns*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Lyons, J. (1983). *Language and linguistics: An introduction*. Cambridge University Press.

McLuhan, M. (1964). *Understanding media: The extensions of man*. McGraw-Hill.

Oruk, İ. (2024). Sosyal Medya Dili Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Uluslararası Filoloji Bengü*, 4(2), 135-145.

Sakallı, C. ve Bahadıroğlu, D. (2018). Dijital iletişim: Yeni bir dile doğru. *Turkish Studies*, 13(6), 129-146.

Saussure, F. de. (1983). *Course in General Linguistics*, London: Duckworth.

Tahiroğlu, B. T. ve Yıldırım, F. (2006). İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları. G. Gülsevin ve E. Boz (Ed.), *Türkçenin Çağdaş Sorunları*, 359-378, Ankara: Gazi Kitabevi.

Temur, T. ve Vuruş, N. (2009). İnternet (Genel Ağ) Ortamında Türkçenin Kullanımına İlişkin Bir Çözümleme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 232-244.

Yaman, H. ve Erdoğan, Y. (2007). İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 3(2), 237-249.

Zipf, G. K. (1949). *Human Behavior and the Principle of Least Effort*, Cambridge, MA: Addison-Wesley Press.

Web Kaynakları

https://www.academia.edu/57033263/Literacy_in_the_New_Media_Age (Erişim Tarihi, 12.03.2026).

https://www.academia.edu/32877516/Course_in_General_Linguistics_Ferdinand_de_Saussure (Erişim Tarihi, 12.03.2026).

https://www.researchgate.net/publication/31590573_A_Faceted_Classification_Scheme_for_Computer-Mediated_Discourse (Erişim Tarihi, 12.03.2026).

<https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi, 12.03.2026).